

2003. – 402 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.disserscat.com/content/institut-gosudarstvennoi-sluzhby-v-sfere-obespecheniya-obshchestvennoi-bezopasnosti-teoretik#ixzz2K0jAWibZ>

8. Семенченко А.І. Ефективність державного управління у сфері забезпечення національної безпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://defpol.org.ua/site/index.php?option=com_content&view=article&id=89:2009-09-09-13-53-13&catid=55:arhivvoenpolitika&Itemid=58

УДК 330.322.54

І.В. Петрик

к. е. н., доцент,

Львівський університет бізнесу та права

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В статті досліджено проблеми та перспективи збільшення інвестиційного капіталу України. Проведено аналіз джерел фінансування інвестицій та запропоновані шляхи залучення інвестиційного капіталу.

Ключові слова: *інвестиційний капітал, інвестиційна політика, зовнішні інвестиції, підприємство, джерела фінансування.*

В статье исследованы проблемы и перспективы увеличения инвестиционного капитала Украины. Проведен анализ источников финансирования инвестиций и предложены пути привлечения инвестиционного капитала.

Ключевые слова: *инвестиционный капитал, инвестиционная политика, внешние инвестиции, предприятие, источники финансирования.*

The problems and prospects for increasing investment capital of Ukraine are investigated in the article. The sources of investment financing and the ways of attracting investment capital are analyzed.

Key words: *investment capital, investment policy, foreign investment, enterprise, funding sources.*

Постановка проблеми. Потреба у розвитку інвестиційної бази зумовлена повільними темпами зростання економіки та перешкодами у розвитку вітчизняного підприємництва. Саме активна інвестиційна політика дасть змогу реалізувати довгострокові стратегічні цілі економіки держави, застосувати найсучасніші досягнення науково-технічного прогресу в різних галузях економіки. Високі темпи розвитку економіки в значній мірі залежать саме від високоприбуткових інвестиційно-інноваційних проєктів, що сприяють забезпеченню прибутковості підприємств та соціальної сфери, а також, надходження коштів до державного бюджету.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Державна політика у сфері інвестицій здійснюється Кабінетом Міністрів України через Національний Банк України і регулюється Верховною Радою України.

Інвестиційні процеси в Україні регулюються законами України «Про інвестиційну діяльність» [6], «Про режим іноземного інвестування» [7], Господарським кодексом України та іншими нормативно-правовими актами.

Проблеми інвестиційної діяльності досліджували українські вчені, такі як В.Г. Бодров [1], П.Ю. Буряк [2], О.А. Кириченко [4] та інші.

Мета досліджень. Провести аналіз інвестиційної привабливості вітчизняної економіки та визначити перспективи збільшення капітальних інвестицій.

Виклад основного матеріалу. За останні роки, в результаті реалізації комплексу ринкових реформ та становлення конкурентного середовища для вітчизняних підприємств, спостерігаються позитивні зрушення в інвестиційній діяльності. Для забезпечення постійного та ефективного інвестування слід створити сприятливі умови для розвитку інвестиційної інфраструктури, зокрема системи підготовки висококваліфікованих спеціалістів, які б змогли працювати в інвестиційній інфраструктурі, умови для розвитку комерційних та некомерційних структур, які би надавали консалтингові, посередницькі та інформаційні послуги у сфері інвестування та стратегії управління коштами [5, с 70-71].

Важливу роль в інвестиційній діяльності відіграє держава. Саме держава на державному та місцевому рівнях повинна підтримувати вітчизняну економіку, а також сприяти залученню інвестицій із інших капітальних джерел. Аналіз інвестиційної діяльності суб'єктів господарської діяльності різних форм власності за 2002-2013 роки відображає позитивні зміни в напрямі збільшення частки інвестицій в основний капітал держави. Однак у цілому умови реформування відносин власності та проблемні питання перехідної економіки потребують ґрунтовного аналізу та оцінки майбутніх перспектив, а також можливостей покращення інвестиційної ситуації у майбутньому [2, с. 121-124].

У жовтні 2013 року Міжнародною фінансовою корпорацією було оприлюднено результати щорічного Рейтингу умов ведення бізнесу «Doing Business-2014». У Рейтингу Україна покращила свої позиції на 25 одиниць та перемістилася із 137 на 112 місце, тим самим стала лідером у десятці країн, які продемонстрували значне покращення умов ведення бізнесу за останній рік [8].

Україна, також, потрапила в п'ятірку країн, що збільшили різницю власних показників у 2013 році порівняно з 2005 роком, і зайняла четверту позицію. Різниця збільшилась на 23,1% і становить 61,3%.

За даними Державної служби статистики України розмір інвестицій в основний капітал у 2012 році по Україні збільшився на 33759,6 млн грн. порівняно з відповідним показником у 2011 році, і становив 293691,9 млн грн. (рис. 1).

Головним джерелом фінансування інвестицій в основний капітал залишаються власні кошти підприємств і організацій, за рахунок яких, станом на 01.01.2013, освоєно 59,7% від загального обсягу капіталовкладень, що на 1,1% більше ніж відповідний показник у 2011 році. Розмір цих інвестицій у 2012 році становив 175423,9 млн грн.

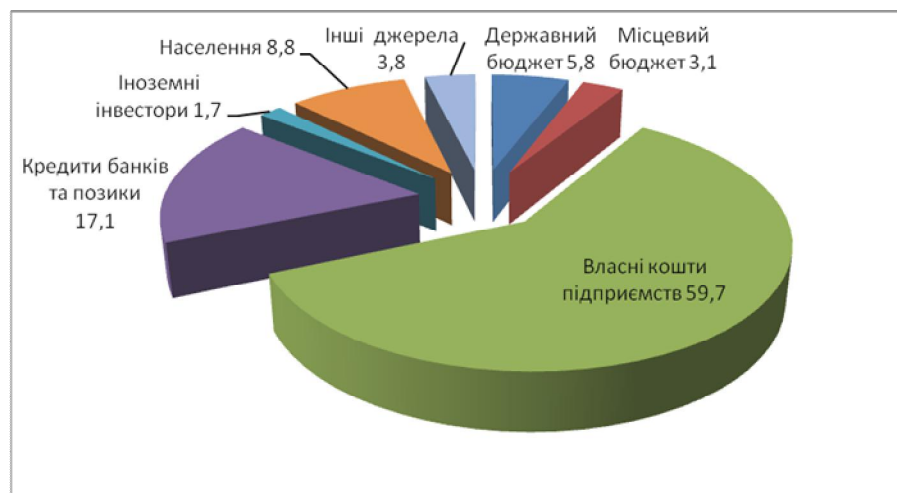

Рис. 1. Структура капітальних інвестицій за джерелами фінансування, %

*Власне опрацювання автора на основі джерела [3]

Частка залучених і запозичених коштів (у тому числі, кредитів банків та інших позик, коштів іноземних інвесторів) у загальних обсягах капіталовкладень становила 18,8%, що на 0,3% менше ніж відповідний показник у попередньому році. Зменшення цього показника відбулося за рахунок зменшення іноземних інвестицій на 0,4%, що в грошовому еквіваленті становило 2155,5 млн грн. За рахунок державного та місцевих бюджетів освоєно 5,8% та 3,1% загального обсягу капіталовкладень, що загалом в грошовому еквіваленті становить 26290,4 млн грн. Цей показник на 905,5 млн грн менший від аналогічного показника 2011 року. Частка коштів населення на індивідуальне житлове будівництво становила 15,7% від загального обсягу капіталовкладень.

Значного зменшення зазнав показник зовнішніх інвестицій в Україні у 2012 році. Варто детальніше дослідити динаміку зовнішніх інвестицій протягом певного періоду. На рис. 2 наведена динаміка зовнішніх інвестицій України протягом 2003-2012 років.

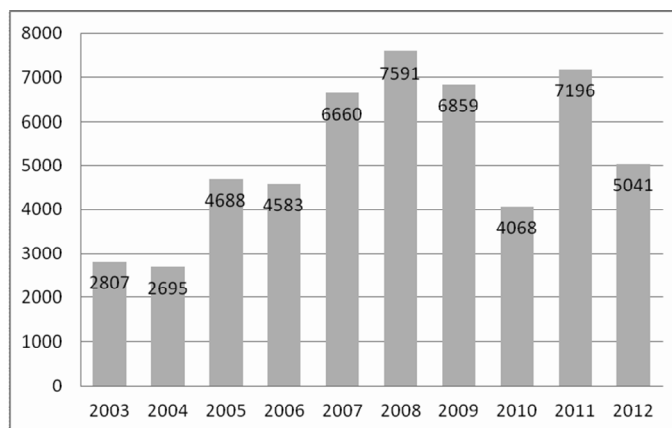

Рис. 2. Динаміка зовнішніх інвестицій України протягом 2003-2012 років, млн грн.

*Власне опрацювання автора на основі джерела [3]

З рисунку 2 видно, що у 2003-2008 років інвестиційний ринок України характеризувався динамічним розвитком, особливо у 2007 році порівняно з 2006 роком. Це свідчить про високий рівень зацікавленості іноземних інвесторів у вкладення капіталу в Україну, та її інвестиційну привабливість. Однак у 2009 році обсяги інвестицій, під впливом чинників світової фінансово-економічної кризи, зменшились, спад становив 732 млн грн. Зокрема, починаючи з 2009 року темпи приросту прямих іноземних інвестицій демонстрували низхідну тенденцію протягом двох наступних років. У 2010 році цей показник був найгіршим за останніх шість років та становив 4068 млн грн. У 2011 році спостерігається тенденція до зростання обсягів прямих іноземних інвестицій на 3101 млн грн, однак, цей показник знову погіршився у 2012 році, і спад становив аж 2155 млн грн.

Попри невтішну статистику прямих іноземних інвестицій в останні роки іноземні інвестори охоче купують акції українських підприємств, розміщених на європейських та світових біржах. Також оцінка, яку отримала Україна, згідно Рейтингу умов ведення бізнесу «Doing Business-2014» свідчить про ріст зацікавленості іноземних інвесторів, та покращення умов створення та ведення бізнесу в Україні. Це може свідчити про майбутній ріст іноземних інвестицій, якщо зміниться ставлення інвесторів до стереотипів, щодо корупційності та нестабільності політичної та економічної системи України. На жаль, у міжнародному інвестиційному співтоваристві існує стійка недовіра до репутації українських бізнесменів, щодо ефективного функціонування інвестованого капіталу та добросовісного його використання. Це створює несприятливий діловий клімат в Україні. Згідно Рейтингу умов ведення бізнесу в Україні за останній рік було проведено багато політичних, економічних і соціальних реформ для полегшення ведення бізнесу, що може збільшити довіру іноземних інвесторів.

Україна, володіючи великим внутрішнім ринком, потужним промисловим і сільськогосподарським потенціалом, багатими і різноманітними природними ресурсами та вигідним геополітичним положенням, може бути однією з провідних країн Європи, що отримують інвестиції. Україна успадкувала потужну інфраструктурну можливість експорту сировини, металів, хімікатів і зерна на світовий ринок. На жаль, в країні частка заробітної плати у ВВП залишається низькою порівняно з розвиненими країнами. Україна володіє людськими ресурсами (трудовими, управлінськими, адміністративними), які мають навички, необхідні для перетворення інвестиційних фондів в реальні інвестиції, та ефективним платоспроможним попитом на продукцію, вироблену в результаті інвестицій, тому є в стані поглинути додатковий капітал.

Україна має значні перспективи для заохочення іноземних інвесторів. Широке коло можливостей у різних галузях і по всій Україні здатне привабити іноземний капітал. Найбільш сприятливими для інвестицій є такі галузі як: сільське господарство; банківська справа; фінансові, страхові та лізингові послуги; розробка програмного забезпечення; охорона здоров'я, спорт, відпочинок та розваги; нерухомість [1, с. 14-15].

Україні належить більш ніж 30% світових запасів найродючіших ґрунтів у світі – чорноземів. Пострадянський економічний спад позначився негативно на сільськогосподарському виробництві України, і тому орні землі досі в значній частині не використовуються, через відсутність коштів. Це має заохочувати іноземні сільськогосподарські підприємства до входу на ринок країни зі значним потенціалом ґрунтів у світі. Україна є найбільш сприятливою природною територією в сучасному світі для органічного та біологічного сільського господарства, яке може забезпечити значні врожаї при низьких витратах на біологічні добавки. Сучасні сільськогосподарські технології стають все більш популярними серед українських фермерів, які усвідомлюють ефективність та можливість отримати додатковий заробіток від капітальних інвестицій в нові технології.

Незважаючи на проблеми в українському банківському секторі, він залишається одним з найбільш привабливих секторів у будь-якій зростаючій економіці. Банки, які були абсолютно не контрольованими в часи фінансової кризи та створювали тіньові комерційні схеми, на сьогоднішній день, в більшій мірі, припинили своє існування в Україні. Тому банки, які могли б контролювати фінанси країни та підвищувати потенціал в управлінні валютними ризиками, в даний час закладають міцний фундамент для свого подальшого розвитку.

Український ринок охоплює всі види фінансових послуг. Найбільш поширеними є страхування та лізинг. Існують великі можливості входу великих світових компаній для розширення їх діяльності, створення брокерської мережі по всій території України. Це стосується різних фінансових структур, що можуть охопити як страхування, так і лізинг в Україні [4, с. 181-183].

Українські розробники інформаційних технологій отримали освіту і практику в країнах світу, та багато з них повернулася в Україну, щоб відкрити нові підприємства, із застосуванням інформаційних технологій. Українські розробники програмного забезпечення в основному працюють із західними європейськими чи американськими партнерами. Світові лідери в розробці програмного забезпечення аутсорсингу відкрили свої філії в Україні з розробки різного програмного забезпечення, дизайнерських проектів тощо. Саме тому інвестиції в програмне забезпечення в Україні матимуть успіх.

Підвищення рівня життя в державі досі не заохотило великих міжнародних туристичних операторів, мереж готелів, та інших представників світових розважальних послуг для діяльності в Україні. Попит на рекреаційні послуги, охорону здоров'я та медичні послуги продовжує зростати, але якість вітчизняної інфраструктури, не є достатньою, щоб ввійти на світовий ринок. Саме ця сфера має великі перспективи на майбутнє та потребує інвестицій.

Українські ціни на нерухомість вирости в 2008-2009 році, у час світової фінансово-економічної кризи, та трималися на досить високому рівні довгий час. На сьогодні ціни на нерухомість знизились, тому це може бути привабливим для іноземного інвестора.

Нижче проаналізовані капітальні інвестиції за видами активів в період від 2003 по 2012 роки (табл. 1).

Таблиця 1

Структура капітальних інвестицій за видами активів, %

Капітальні інвестиції	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
у матеріальні активи	97,6	97,6	97,2	96,9	97,1	97,7	96,9	96,3	96,4	97,1
у нематеріальні активи	2,4	2,4	2,8	3,1	2,9	2,3	3,1	3,7	3,6	2,9
Усього	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

*Розрахунки проведено на основі джерела [3]

Розглянувши структуру капітальних інвестицій бачимо, що більше ніж 95% усіх валових капітальних інвестицій протягом 2003-2012 років становили інвестиції в матеріальні активи. Коливання інвестицій в нематеріальні активи становило від 2,3% у 2008 році до 3,7% у 2010 році. Найвищий відсоток капітальних інвестицій у матеріальні активи був у 2008 році і становив 97,7%, а найнижчий – у 2010 році (96,3%).

Варто детально проаналізувати капітальні інвестиції за видами економічної діяльності в останні три роки (табл. 2), та оцінити динаміку змін.

Таблиця 2

Аналіз капітальних інвестицій за видами економічної діяльності, млн грн

Показники	2010	2011	2012	Відхилення 2012 року від 2010 року(+, -)
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	12061,6	17005,4	19362,9	+7301,3
Рибальство, рибництво	74,0	49,5	43,0	-31,0
Промисловість	111322,0	178066,6	206345,6	+95023,6
Будівництво	27942,5	29122,3	37313,0	+9370,5
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	19626,4	24357,8	24858,4	+5232,0
Діяльність готелів та ресторанів	1522,6	2225,3	2856,3	+1333,7
Діяльність транспорту та зв'язку	26387,1	32516,1	39635,4	+13248,3
Фінансова діяльність	5297,3	5711,9	7148,6	+1851,3
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	23085,7	37413,6	36069,3	+12983,6
Державне управління	8597,9	12507,6	12702,6	+4104,7
Освіта	1920,0	2185,5	1492,4	-427,6
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	2477,9	2491,0	3134,6	+656,7
Надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	4406,6	5313,0	5902,6	+1496,0
Усього капітальних інвестицій по Україні	189060,6	259932,3	293691,9	+104631,3

*Розрахунки проведено на основі джерела [3]

Як видно з таблиці, капітальні інвестиції у 2012 році порівняно з 2010 роком зросли по всіх показниках, крім показників рибальства та освіти. На жаль, рибальство в Україні не поставлено на високий рівень, тому зацікавленість у його інвестуванні не значна. Це ж стосується і освіти. На відміну від рибальства, освіта є ключовою у формуванні керівних та робочих верств населення і потребує значних інвестицій.

Значний приріст інвестицій спостерігається у промисловості (95023,6 млн грн), діяльності транспорту та зв'язку (13248,3 млн грн) та операцій з нерухомим майном, орендою, інжинірингом та наданням послуг підприємцям (12983,6 млн грн).

Інвестиційну політику України можна охарактеризувати як багату на ресурси та перспективи. Привабливість України можна визначити такими чинниками: високими темпами ринкового розвитку; розвитком новітніх галузей промисловості; розвиненою телекомунікаційною мережею; достатнім рівнем освіти населення, наявністю кваліфікованої робочої сили; широкою мережею науково-дослідних установ; міжнародними транспортними коридорами; широкими можливостями для відпочинку та рекреації [7].

Саме значний ринок збуту із високим потенціалом можливостей, дешевою робочою силою та різноманітністю природних ресурсів може приваблювати інвестиції в Україну. Основою інвестиційної політики у регіонах та в країні в цілому має стати максимальний розвиток підприємницької ініціативи суб'єктів господарської діяльності [6]. Приватна ініціатива підприємців забезпечить позитивний вплив на конкурентоспроможність вітчизняної продукції та національної економіки у поєднанні з інноваційно-технологічними досягненнями, сприятиме збільшенню обсягів заощаджень населення та вирішенні питань соціального захисту.

Висновки. Інвестиційна складова держави, насамперед, реалізується на основі власних коштів підприємців, а також кредитів банків, хоча значні очікування держава покладає на зацікавленість іноземних інвесторів. Основним, на сьогоднішній день, є створення сприятливих і привабливих умов, для активізації інвестиційної діяльності в Україні; розвиток інноваційної діяльності підприємництва та організацій; сприяння створенню відповідного інвестиційного клімату, для залучення інвестицій; здійснення контролю за належним використанням інвестицій; створення умов для безпеки іноземних та вітчизняних інвестицій; надання доступу підприємствам до ринку новітніх технологій.

Перспективами дослідження є створення сприятливого інвестиційного клімату в країні для залучення інвестицій.

Список використаної літератури

1. Бодров В.Г. *Інноваційно-інвестиційна модель сталого розвитку національної економіки: навч.-метод. матеріали* / В.Г. Бодров, В.О. Гусєв, В.Ф. Мартиненко. – К.: НАДУ, 2009. – 60 с.
2. Буряк П.Ю. *Фінансово-економічний механізм розвитку малого підприємництва. Монографія.* – Ю.П. Буряк, К.В. Васьківська, І.В. Петрик – Львів: – Ліга Прес: 2013 – 294с.
3. *Капітальні інвестиції в Україні [Електронний ресурс] : статистичний бюлетень/ Державна служба статистики України.* – К., 2013. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
4. Кириченко О.А. *Фінансово-економічні механізми інноваційно-інвестиційного розвитку України: Колективна наукова монографія* / О.А. Кириченко, С.А. Єрохін та ін. – К.: Національна академія управління, 2008. – 252 с.
5. Петрик І.В. *Потреба фінансування малого підприємництва як складової фінансової підтримки регіонального розвитку України в рамках євроінтеграції – Прометей: регіональний збірник наукових праць з економіки / Донецький економіко-гуманітарний інститут МОНМС України; Інститут економіки промисловості НАН України.* – Донецьк : Юго-Восток, 2013. – Вип. 1 (40). – С.69–72
6. *Про інвестиційну діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 18 вер. 1991 р. №1560-XII // Відомості Верховної Ради України.* – К., 1991. – № 47. – (Бібліотека офіційних видань). – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1560-12/page>
7. *Про режим іноземного інвестування [Електронний ресурс] : Закон України від 19 бер. 1996 р. №93/96-ВР // Відомості Верховної Ради України.* – К., 1996. – № 19. – (Бібліотека офіційних видань). – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80>
8. *Doing business 2014. Understanding regulations for small and medium-size enterprises . [Електронний ресурс] Report, Doing Business, 2013 – [Режим доступу]:* <http://www.doingbusiness.org/~media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB14-Full-Report.pdf>